Fekete-Nagy Fanni

ALLÚZIÓK SZÖVETE EILÉAN NÍ CHUILLEANÁIN KÖLTÉSZETÉBEN

Eiléan Ní Chuilleanáin a kortárs írországi irodalmi élet kiemelkedő alakja, eddigi életműve nemcsak költőként, hanem egyetemi tanárként, kutatóként, műfordítóként és szerkesztőként is jelentős. A magyar olvasók a Kabdebó Tamás által szerkesztett, *Harminc vers* címen 2003-ban megjelent kötetből ismerhették meg költészetét,[1] emellett ő volt a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia által szervezett Seamus Heaney emlékelőadás-sorozat meghívott előadója 2017-ben. Visszafogott nyelvezetű versei sokszor az egyszerűség látszatát keltik, ám már korai költészetében is észlelhető a rá jellemző rejtett összetettség. Fontos visszatérő témái a jelen kapcsolata a történelmi múlttal, a női alakok reprezentációja az irodalomban, a képzőművészet, valamint a hit és az ír katolicizmus ellentmondásos hagyatéka. Versei nagyon ritkán követnek kötött versformát, rímeket csak elvétve alkalmaz, költői képei is inkább nevezhetők kifinomultnak és aprólékosnak, mintsem meglepőnek vagy díszesnek. Faragó Borbála több tanulmányában is meggyőzően érvelt amellett, hogy Eiléan Ní Chuilleanáin költészetének egyik központi eleme az elhallgatás, és hogy verseiben a lényeget sokszor éppen a kihagyott, fel nem fedett részletek jelentik.[2] Jelen tanulmányban az allúzióval, mint Eiléan Ní Chuilleanáin költészetének másik meghatározó szervezőelvével foglalkozom. Olvasatomban az utalások Ní Chuilleanáin költészetében nem csupán költői eszközök, hanem verseinek alapvető építőelemei. Carmela Perri, az allúziót definiálni és kategorizálni törekvő 1978-as tanulmánya végén felveti, hogy az utalásokat nemcsak költői eszköznek (az ő megfogalmazásában „technique of literature"), hanem, például az allegória mintájára, műfajnak is kellene tekintenünk. Ilyen módon – Perri szerint – nemcsak allegorikus versről, hanem „utalásos versről" vagy „utalásos regényről" is beszélhetünk („allusion-poem"

1 Eiléan Ní Chuilleanáin, *Harminc vers*, ford. és szerk. Kabdebó Tamás, Editio Plurilingua, Budapest, 2003. A versek részleteit lentebb ebből a kötetből idézem.

2 Faragó Borbála, *„Alcove in the Wind:" Silence and Space in Eiléan Ní Chuilleanáin's Poetry,* Irish University Review 37. (2007/1.), 68–83.; Uő., *„Watch me wherever I go": Ambivalence and Misdirection in Eiléan Ní Chuilleanáin's Poetry = Place and Memory in the New Ireland*, szerk. Britta Olinder – Werner Huber, Wissenschaftlicher Verlag Trier, 2009, 101–111.

és „allusion-novel"), amennyiben a műnek meghatározó jellemzője az utalásokkal átszőtt nyelvezet.[3] Értelmezésemben Ní Chuilleanáin költészete ilyen értelemben vett „utalásos költészet", miszerint versei nagy részének jellegzetes rendezőelve az utalások használata, melyet két verselemzésen keresztül fogok szemléltetni.

Természetesen az allúzió sokféle formát ölthet egy szövegben, és magának a fogalomnak is számos definíciója létezik.[4] Eiléan Ní Chuilleanáin költészetének nemcsak gyakoriságuk, hanem éppen sokszínűségük okán is meghatározó elemei a költő által a versekben aprólékosan összefűzött utalások. Az általa alkalmazott allúziók mind alakjukat, mind forrásszövegeiket tekintve rendkívül sokfélék. A költő verseiben szinte minden elképzelhető szövegszinten jelennek meg utalások. Bár gyakoriak a Dávidházi Péter által „kifejezéskénti bedolgozás"-nak fordított,[5] úgynevezett „phraseological adaptation"[6] jellegű utalások, amikor egy korábbi szöveg rövid, jellemző részlete jelenik meg az utalást tartalmazó vers szövegébe beágyazva, Ní Chuilleanáin több, főleg korai verse korábbi irodalmi művek hosszabb részleteinek átdolgozásán alapszik, vagyis ezek a szövegrészletek pretextussá, előszöveggé válnak a vers egészére nézve. Jó példák erre a Ní Chuilleanáin első kötetében, az 1972-es *Acts and Monuments*ben[7] megjelent *A második utazás* [The Second Voyage], illetve az *Odüsszeusz a nők árnyaival találkozik* [Odysseus Meets the Ghosts of the Women] című versek, melyek az Odüsszeia egyes részeinek átiratai, vagy a *Túlélők* [Survivors] című, szintén korai vers, mely Noé bárkájának 1Mózes 7–9. fejezetbeli történetét értelmezi újra. Utalásos költészetének egyik érdekessége, hogy az ilyen, egy hangsúlyos előszövegre támaszkodó verseiben is előfordulnak más szövegekre utaló rövidebb részletek, melyek ilyenformán párbeszédbe lépnek a vers egészén végigvonuló hosszabb pretextusokkal. Egy-egy versben tehát nem csupán egy korábbi szöveget használ fel, hanem sokszor meglepő kapcsolatokat teremt az irodalmi hagyomány különböző szövegei között. Ezenfelül szintén fontos jellemzője Ní Chuilleanáin költészetének, hogy egyes verseskötetei, más kortársaihoz viszonyítva,

3 Carmela Perri, *On Alluding*, Poetics 7. (1978/3.), 289–307.
4 Magyarul az allúziókról és az intertextualitás definiálásának kérdéseiről lásd: Kulcsár-Szabó Zoltán, *Intertextualitás: létmód és / vagy funkció?*, Irodalomtörténet 1995/4., 495–541. Angolul a kérdésről lásd még William Irwin, *What is an Allusion?*, The Journal of Aesthetics and Art Criticism 59. (2001/3.), 287–297.
5 Dávidházi Péter, *„Vagy jőni fog": Bibliai minták nemzetiesítése a magyar költészetben*, Ráció, Budapest, 2017, 403.
6 Gregory Machacek, *Allusion*, PMLA 122. (2007/2.), 522–536.
7 Eiléan Ní Chuilleanáin, *Acts and Monuments*, Gallery Press, Dublin, 1972.

témájukat tekintve meglepően egységesek. Az egyes kötetek verseiben gyakran megfigyelhetőek egymáshoz kapcsolódó, visszatérő témák, illetve motívumok. A kötetek ilyen értelemben vett koherenciáját erősítik több esetben a kötet címében található utalások. Erre talán az egyik legszembeszökőbb példa a költő 1994-ben megjelent *The Brazen Serpent* [A rézkígyó] című kötete, ahol a költő a címbeli utalás alapjául szolgáló ószövetségi idézetet (4Mózes 21, 6–9) a kötet mottójaként is feltüntette. A kötetcímek Ní Chuilleanáinnál általában kijelölik a kötet központi szövegét is, amely az 1994-es kötet esetében *Az igazi* [The Real Thing] című vers. A bibliai mottó, valamint a központi vers által kijelölt témák pedig *The Brazen Serpent* [A rézkígyó] című kötet többi versében is vissza-visszaköszönnek. A különböző szövegszinteken együttesen jelen lévő utalások Ní Chuilleanáin költészetében folyamatosan kölcsönhatásba lépnek egymással a versekben, és kölcsönösen befolyásolják egymás lehetséges értelmezéseit. Ezek által a kölcsönhatások által jön létre a költő jellegzetesen rétegzett, utalásos költészete.

A fentiekre példaként Eiléan Ní Chuilleanáin két versében vizsgálom az utalások és előszövegek összjátékát. Bár az itt elemzett versek, *A második utazás* [The Second Voyage][8] és az *Imádság a tél közepén* [A Midwinter Prayer][9] a költő legelső, 1972-es kötetében jelentek meg először, az utalások használatának átfogó jellemzői az egész életműben, az ez idáig utolsó, 2019-es kötet verseiben is megfigyelhetőek. Fontos megjegyezni azt is, hogy bár ebben a két példában elsősorban ókori görög, bibliai, illetve középkori ír szövegekre történnek utalások, általánosságban elmondható, hogy Ní Chuilleanáin a forrásszövegek nagyon gazdag tárházával dolgozik az ókori mitológiától kezdve a kora újkori angol költőkön keresztül Baudelaire-ig. Az azonban ezekben a versekben is jól látszik, hogy a költő előszeretettel kombinálja a különböző forrásokra való utalásokat, és sokszor éppen ezek által a gyakran meglepő szövegközi kapcsolatok által értelmezi újra a forrásszövegeket.

A második utazás című vers előszövege Teiresziász Odüsszeusznak szóló jóslata az *Odüsszeia* tizenegyedik énekéből. Az eposz szövegében szereplő jóslat szerint Odüsszeusznak Ithakába való hazatérése után újabb utazásra kell majd indulnia, ezúttal a szárazföld belsejébe egy evezővel a vállán, hogy végleg megbékíthesse Poszeidónt. A homéroszi

8 Ní Chuilleanáin, *Harminc vers,* 20–21.
9 *Uo.*, 45–49.

szövegben Teiresziász egyértelműnek és teljesíthetőnek tünteti fel Odüszszeusz feladatát: „Íme, világos jelt mondok, nem véted el akkor. / Majd amidőn egy más vándor jő szembe veled s szól: / magszóró a lapát, mit fényes válladon őrzöl, / akkor a jó evezőt szúrd nyomban a földbe, Poszeidón / istennek pedig ott áldozz remek áldozatokkal […].”[10] Ní Chuilleanáin versének második, középső versszakában felidézi Teiresziász jóslatát Odüsszeusz szemszögéből, aki mintegy az indulás előtt elképzeli, hogyan fogja teljesíteni a küldetését. A vers első és harmadik versszakai ezzel szemben szabadabban nyúlnak a vers homéroszi előszövegéhez, és Odüsszeusznak a tengerrel való, feloldhatatlanul ellentmondásos kapcsolatát mutatják be. A középső versszakot keretbe foglaló részek szerint Odüsszeusz mindenáron meg akarja szelídíteni vagy inkább le akarja igázni az itt különféle állatokhoz hasonlított tengert. A harmadik versszakra azonban a hős Odüsszeusz megtörni látszik a tengerrel szembeni küzdelmében: „Arcát ellepték a könnyek, ízük olyan volt / mint a támadó tenger, mint önnön izzadságcsöppjei.” Így tehát a vers első és harmadik versszakai, amelyek keretbe foglalják a közvetlenül a homéroszi szöveghez kapcsolódó középső részt, kétségbe vonják Odüsszeusz szilárdnak tűnő elhatározását és a második utazásról szóló jóslat beteljesíthetőségét. A vers befejezése azt sejteti, hogy Odüsszeusz soha nem fogja tudni kivonni magát a tenger befolyása alól, és végső soron a tenger fog győzedelmeskedni az őt leigázni törekvő hős felett.

A második utazás című vers további érdekessége, hogy az első versszakban az Odüsszeusz szemszögéből írt szövegbe a költő belesző egy bibliai utalást is: „Úgy vélte, ha a hullámokban jó érzés lenne / Kicsorbulnának, behorpadnának ütései nyomán / Nevük is lehetne, mint Ádám vadállatainak.” Bár az ókori eposz kontextusában a rövid utalás 1Mózes 2,19-re anakronisztikusnak és oda nem illőnek tűnhet, közelebbről vizsgálva ez az utalás fontos aspektusaira világít rá a versbeli Odüsszeusz természettel való kapcsolatának. A névadás hatalmat, alá-fölé rendeltségi viszonyt jelölő gesztusa azt jelzi, hogy Odüsszeusz a saját hatalmában állóknak akarja tekinteni a tenger hullámait, azt kívánja, hogy azok engedelmeskedjenek neki, akár a háziállatok. Ezt támasztja alá, hogy néhány sorral később birkákhoz hasonlítja a hullámokat. Ugyanakkor a bibliai utalás eredeti kontextusában a névadás nem pusztán a hatalom kifejezése. 1Mózes 2,15 szerint az embernek feladata van az éden

10 Homérosz, *Odüsszeia,* ford. Devecseri Gábor, Interpopulart, Szentendre, 1993.

kertjében: „hogy művelje és őrizze" azt.[11] Eszerint az ember felelősséggel tartozik a teremtett világ iránt. A versben Odüsszeusz ezzel szemben láthatóan erőszakkal próbálja hatalma alá hajtani a tengert, így nem csoda, hogy „a víz forrongott hajója teste alatt". A vers tehát a bibliai utalás segítségével nemcsak túlzottan magabiztosnak, hanem erejével, hatalmával visszaélő embernek festi le az Odüsszeia hősét.

Ní Chuilleanáin verse tehát nem csupán adaptálja az ókori eposz egy részét, hanem párbeszédbe lép a korábbi művel, és a jóslat motívumát felhasználva továbbgondolja az Odüsszeia történetét. *A második utazás* című vers azért is tekinthető fontosnak Ní Chuilleanáin életművében, mert jól mutatja a költőnek az irodalmi hagyományhoz való kettős viszonyulását. A vers nem egyszerűen tiszteleg a homéroszi hagyomány előtt, hanem megkérdőjelezi az azóta sztereotípiává vált leleményes, magát minden helyzetből kivágó, saját sorsát kezében tartó mitikus hős alakjának befolyását. Az irodalmi hagyomány jól ismert elemeinek új szemszögből való felidézése, illetve azoknak az allúziók komplex használatán alapuló megkérdőjelezése és újraértelmezése későbbi verseiben is vissza-visszatérő jellegzetessége Ní Chuilleanáin költészetének.

*A második utazás*hoz hasonlóan az *Imádság a tél közepén* című, hosszabb versben is nagyon régi, az ír kultúrában és irodalomban fontos szerepet játszó szövegekhez nyúl a költő. Itt azonban ahelyett, hogy egy előszöveg képezné a vers alapját, a költő több különböző szöveg részleteit és motívumait ötvözi egységes, gazdag költeménnyé. Az *Imádság a tél közepén* című versben egy névtelen, titokzatos száműzött utazik téren és időn át, hogy elérje az „Istenhozzádi szigetek"-et, amelyek valahol messze nyugaton fekszenek. A verset és a vándor útját egymást követő évszakokra és időpontokra történő utalások tagolják novembertől májusig haladva. A vers azonban nem csak egy félévnyi időt ölel fel, mert különböző előszövegek segítségével a költő egy századokon átívelő kulturális utat is ábrázol a kereszténység előtti Írország hiedelemvilágából indulva a kereszténység térnyerésén át egy elképzelt, harmonikus jövendőig. A vers két legfontosabb előszövege Ézsaiás könyvének 11. fejezete és az *Immram Brain* című középkori ír elbeszélő költemény,[12]

11 Szent István Társulati Biblia, Szent István Társulat, Budapest, 2011. Lásd: https://szentiras.hu/SZIT.

12 A teljes mű ír nyelven és angol fordításban itt olvasható: https://iso.ucc.ie/Immram-brain/Immram-brain-text.html. Az angol fordítás a következő: Kuno Meyer, *The Voyage of Bran son of Febal to the land of the living*, David Nutt, London, 1895, 1. kötet, 2–34.

melyek a vers képrendszerének alapját adják. Emellett az ír mitológia egy fontos szereplőjére, Fionn Mac Cumhaill-ra, valamint Lukács és Máté evangéliumainak 2. fejezetére is történik utalás a vers fontos fordulópontjain. A leegyszerűsítve pogánynak és kereszténynek nevezhető forrásszövegek azonban nem alkotnak éles ellentétet a versben, hanem együttesen válnak a vers narratívájának fontos építőelemeivé. A különböző eredetű kulturális hagyományok tehát kölcsönhatásba lépnek a vers szövegén belül, de az előszövegek által Ní Chuilleanáin arra is felhívja a figyelmet, hogy ez a jelenség sem új keletű: az *Immram Brain* című költeményben is már jellegzetes módon keverednek a keresztény hitvilág és a kereszténység előtti mitológia elemei.

A száműzött vándor alakja, a vágyott úti cél, a nyugaton fekvő, földi paradicsomnak tűnő szigetek és maga az utazás motívuma kötik Eiléan Ní Chuilleanáin versét az *Immram Brain* című, 8. századi ír elbeszélő költeményhez, valamint tágabb értelemben a népszerű középkori irodalmi műfajhoz, az immramhoz.[13] Ezeknek a műveknek a hősei utazók, akik Írországtól nyugatra hajóznak, és útjuk során különféle varázslatos kalandokat élnek át. A műfajra jellemző az epizodikus szerkezet és a keresztény és pogány elemek keveredése, ami szintén elmondható Ní Chuilleanáin verséről. Az *Immram Brain*ben a főhős, Bran, egy titokzatos látomás hatására útitársaival nyugatra hajózik, míg több kaland után elérik a Nők szigetét, ahol időtlen boldogságban élhetnek, és semmiben sem szenvednek hiányt. Később azonban az egyik utazót gyötörni kezdi a honvágy, és meggyőzi Brant, hogy legalább egyszer, utoljára látogassák meg ismét Írországot. A Nők szigetének királynője figyelmezteti őket, hogy ha elérik Írországot, a hajóban kell maradniuk, nem léphetnek a partra, különben soha nem térhetnek vissza a szigetre. Ám Írországot elérve Bran honvágytól szenvedő társa a figyelmeztetésről megfeledkezve a partra ugrik, ahol a teste porrá válik, mintha régen halott lenne. Ní Chuilleanáin versében a száműzött akár Bran is lehetne, aki kétségbeesetten próbál visszajutni a Nők szigetére, ahol nincsen szenvedés és nem múlik az idő. Az átfogó párhuzamok mellett szövegszinten több hasonló motívum, például a negyedik versszakban a hullámokon ringó szigetek és a gyümölcstől roskadozó faágak is előszövegéhez kötik az *Imádság a tél közepén* című verset. Ní Chuilleanáin verse azonban több fontos eltérést mutat az *Immram Brain*hoz képest:

13 A műfajról bővebben lásd David N. Dumville, *Eachtrae and Immram: Some Problems of Definition*, Ériu 27. (1976), 73–94.

a száműzött útja nem tengeren, hanem szárazföldön zajlik, és a Nők szigetének időtlenségéhez képest a költőnő versében nagyon is jól láthatóan telik az idő.

Az első versszak egyértelműen meghatározza a száműzött utazásának kezdetét: „Samhain előestéjén Fionn egy éjen át / Állt a Nagykirály előcsarnokában, nyitott szemmel / Hallgatta a tűzre, zenére felfegyverzett démonokat." Samhain a mai halloweennek megfeleltethető ünnep ír neve, vagyis október 31-ének éjjeléről van szó, amikor a hiedelmek szerint megnyílik a kapu az élők világa és a túlvilág között. A sorok az ír mitológia finn mondakörének egy fontos történetére utalnak, a hős Fionn Mac Cumhaill első hőstettére, amikor sikerült megvédenie a Nagykirály csarnokát egy démontól, mely azelőtt évről évre felgyújtotta azt.[14] A vers az utaláson keresztül nemcsak egy időpontot jelöl meg, hanem megidézi a túlvilággal kapcsolatos kereszténység előtti ír hiedelmeket is. A vers folytatásában a negyedik versszakban a holtak sírjaira boruló levágott virágok képe már inkább a Samhain ünnep későbbi keresztény megfelelőjét, a halottak napját jeleníti meg. Az ötödik versszakban pedig már az utolsó ítélet vasárnapjáról van szó, mely a liturgikus naptár szerint az advent előtti utolsó vasárnap november végén. Noha a pogányság hiedelmei után a keresztény hit elemei is megjelennek, a vers elején felidézett ünnepek mind valamiképpen a halálhoz és a túlvilághoz kapcsolódnak.

A vers közepének fordulópontja a tizenegyedik versszakban található: „A hidegben, romok közt szült a lány; / A fagy visszhangozza az égi angyalok szavát, / A hideg csillagok tömjénnel, arannyal / Szolgáltak. A hó megkímélte a magot. / Az év fordult, új születést hozott." Ha ennyiből nem lenne felismerhető, a következő versszak elején a csillag és az istálló említése teszi egyértelművé az utalást Krisztus születésére. Ní Chuilleanáin tömör költői összefoglalója vegyíti a Lukács 2,1–20 és Máté 2,1–11 leírásait: az angyalok szózata a pásztoroknak Lukács evangéliumában szerepel, míg az arany és a tömjén, a napkeleti bölcsek ajándékai, Máténál. A költő hasonlóan használja fel Jézus születésének történetét, mint a mondát Fionn Mac Cumhaill-ról. Az utalás mindkét esetben egy hosszabb, több változatban létező történet néhány soros, kulcsszavakra támaszkodó megidézése, amely egyben egy időpontot és egy nagy jelentőségű ünnepet is jelöl. Karácsony ünnepe ebben a kon-

14 A monda magyarul itt olvasható: Augusta Gregory, *Istenek és harcosok*, ford. Erdődi et al., szerk. Pődör Dóra, General Press, Budapest, 2006, 172–179.

textusban a kereszténység kezdetét jelképezi, a Megváltó születésének leírása pedig szemben áll a vers első felének halállal kapcsolatos motívumaival. Ez azonban még nem hoz azonnali megváltást a száműzött számára, aki tavasszal tovább bolyong az elveszett szigetei után vágyakozva. Végül a vers utolsó versszaka visszautal a hó által megkímélt magra: „A decemberi halott földbe hullatott magocska / Virágzó fává nőhet május havára." Fontos itt kiemelni a feltételes mód használatát, mivel a korábbi részekkel szemben az utolsó versszak nem múltbéli eseményekről, hanem végig jövőbeli reményről beszél. A száműzött továbbra is csak álmodozik egy új, békés világról, ahol „A szeretet helyet kap és az ember is".

A vers különböző motívumait és utalásait a másik hosszabb előszöveg, Ézsaiás könyvének 11. fejezetének segítségével kapcsolja össze a költő. Az ószövetségi szövegrészben szerepel egy fontos prófécia a Messiásról, melynek beteljesülését a kereszténység Jézus Krisztusban látja. A versben ezáltal kapcsolódik össze az ószövetségi előszöveg a vers közepén található újszövetségi allúzióval. A vers vissza-visszatérő, növényekkel kapcsolatos képrendszerét az *Immram Brain* mellett Ézsaiás 11,1 verse is ihlethette: „Vessző kél majd Izáj törzsökéből, hajtás sarjad gyökeréből."[15] Ebben az igeversben a hajtás vagy vesszőszál a Messiásra utal; míg versében Ní Chuilleanáin földbe vetett maghoz hasonlítja Jézus születését. Az utazás és a szigetek – Ní Chuilleanáin versében valószínűleg az *Immram Brain*ből kölcsönzött – motívuma szintén felbukkan Ézsaiás 11, 11–16 verseiben, ahol az Úr azt ígéri, hogy összegyűjti népét még a tenger szigeteiről is, és ők visszatérhetnek Izráelbe a „föld négy széléről". Az ézsaiási előszövegben megjelenő, hazatérő zsidókban felismerhető a versbeli „száműzött" vándorlása egy megígért földi paradicsom felé. Ézsaiás könyve egy tökéletesen békés jövőről is beszél, melyet a Messiás hoz majd el a földre: „Nem árt és nem pusztít szent hegyemen senki, betölti a földet az ÚR ismerete, ahogyan a tengert víz borítja" (11,9). Az *Imádság a tél közepén* utolsó versszakában egy hasonló új világot láthatunk, ahol „a szeretet is helyet kap és az ember is". Mindez azonban egy jövőre vonatkozó ígéreten alapszik, melyet csak remélni lehet, ahogyan olvassuk a vers utolsó sorában, „ezt kéri az ima".

Ní Chuilleanáin száműzött vándora a kereszténység előtti idők ír mondáinak félelmetes túlvilágképétől indul el a vers elején, de végig

15 Szent István Társulati Biblia, Szent István Társulat, Budapest, 2011. https://szentiras.hu/SZIT.

valami reményteljesebbre vágyik. A kereszténység térhódításával a száműzött előtt egy új túlvilágkép sejlik fel. Ní Chuilleanáin a középkorban lejegyzett *Immram Brain* című elbeszélő költeményhez hasonlóan kombinálja a kereszténység előtti mondák világát a bibliai allúziókkal.[16] A középkori immram előszövegként való használata felhívja rá a figyelmet, hogy ez az a két hagyomány, melyeken a legkorábbi fennmaradt ír irodalmi szövegek is alapszanak. Ní Chuilleanáin előszövegek és rövidebb allúziók újszerű kombinációit hozza létre versében, ezáltal kiemelve a régi szövegek párhuzamait és kapcsolódási pontjait. Így ezek a szövegek az *Imádság a tél közepén* című versben nem a régmúlt relikviáiként tűnnek fel, hanem újra élővé és hatóvá válhatnak a kortárs költő versein keresztül.

Noha Eiléan Ní Chuilleanáin viszonylag rövid versei is igen összetettek, látszólagos egyszerűségük mögött és mélyebb rétegeik sokszor csak többszöri újraolvasásra kezdenek el feltárulni. A versekben előforduló allúziók jellemzően szerteágazó irodalmi háttéranyagot mozgósítanak, és a költemények szövegközi kapcsolatainak feltérképezése általában meglepő összefüggéseket tár fel. Az utalások több szövegszinten együttesen vannak jelen, melyek kölcsönhatásba lépnek egymással, s ezen interakciók pedig áthatják a verseket. Eiléan Ní Chuilleanáin nem öncélúan használja az utalásokat, hanem gyakran nagy hatású régi szövegeket értelmez újra verseiben. Az újraértelmezés sokszor éppen az allúziókon keresztül, a régebbi szövegek párhuzamba állítása vagy összevetése által valósul meg. Eiléan Ní Chuilleanáin már korai verseiben újra és újra felülvizsgálja és kérdőre vonja azokat az irodalmi és kulturális hagyományokat, amelyekre saját költészete is épül. Versei folyamatos párbeszédben állnak saját szövegelőzményeikkel, az allúziók ilyen módon szerves részei és központi építőelemei Ní Chuilleanáin alapvetően utalásos költészetének.

16 Az Immram Brain túlvilágképéről lásd Proinsias Mac Cana, *The Sinless Otherworld of Immram Brain*, Ériu 27. (1976), 95–115.